

TOELICHTING
OP HET REGLEMENT
VAN DE
KERKELIJKE BEGRAAFPLAATS
HEERJANSDAM - KIJFHOEK

Kerkvoogdij Hervormde Gemeente
Heerjansdam - Kijfhoek

Postbus 92
ZJ Heerjansdam

TOELICHTING OP ENKELE BEPALINGEN

Algemeen

De nieuwe Wet op de lijkbezorging van 7 maart 1991 maakte het nodig de modellen van plaatselijke reglementen voor het beheer van kerkelijke begraafplaatsen te herzien.

De Vereniging van Kerkvoogdijen en het Kantoor der Kerkelijke Goederen hebben dit werk gezamenlijk aangepakt. Het resultaat bestaat uit de voorliggende modellen, waarin vrij uitgebreid de zaken zijn geregeld.

De modellen zijn zo opgezet dat aanpassing aan de plaatselijke situatie eenvoudig kan plaats vinden, veelal door weg te laten wat voor de betrokken gemeente niet van toepassing is. Daarbij dient wel te worden bedacht dat de wet een aantal zaken dwingend regelt, d.w.z. dat daarvan niet afgeweken kan worden. Een plaatselijke aanpassing van het model kan daarom niet willekeurig plaats vinden.

Wettelijke voorschriften liggen o.a. ten grondslag aan bepalingen met betrekking tot:

- het register (art.4);
- identiteitskenmerk (art.9, 2e lid);
- over te leggen stukken (art.10, 1e lid);
- minimum termijn eigen graf (art.12, 2e lid);
- schriftelijk vestigen recht eigen graf (art.13, 1e lid);
- recht op verlenging met telkens 10 jaren (art.14);
- minimale grafrusttermijn van 10 jaren i.v.m. ruimen van graven (art.24).

Bij twijfel kan het advies van de Vereniging van Kerkvoogdijen of het Kantoor der Kerkelijke Goederen worden ingewonnen.

Artikel 2

Het beheer van de kerkelijke begraafplaats berust bij de hervormde gemeente, vertegenwoordigd door het C.v.K. .

Voor deze constructie is gekozen omdat ordinantie 16 bepaalt dat de zorg voor de stoffelijke aangelegenheden van de gemeente toevertrouwd is aan het C.v.K. Artikel 2 van ord. 16 werkt dit nader uit. Artikel 2b van ord. 16 noemt het beheren van kerkhoven en kerkelijke begraafplaatsen. Deze taak oefent het C.v.K. zelfstandig uit. Hiervan kan echter ingevolge ord. 16 art.3 lid 5 worden afgeweken. Maar als de opzet van de kerkorde en het advies van de Vereniging van Kerkvoogdijen in de nieuwe plaatselijke regeling voor het college van kerkrentmeesters wordt gevolgd is het beheer van de kerkelijke begraafplaats opgedragen aan het C.v.K. .

Wil men hier echter in een bepaalde situatie van afwijken dan dient dit specifiek geregeld te worden.

Artikel 3

De wet spreekt in artikel 27 over de houder van een begraafplaats. De houder van de begraafplaats dient een register bij te houden. De houder van een kerkelijke begraafplaats zal het C.v.K. zijn.

Artikel 4

Artikel 27 van de wet geeft deze voorschriften.

In de wet wordt niet gesproken over een plattegrond. In veel modellen wel. Het lijkt ook bijzonder handig om dit wel op te nemen in dit artikel om daarmee duidelijkheid te kunnen geven aan een rechthebbende waar begraven of bijgezet is.

Artikel 27 lid 2 bepaalt dat het register openbaar moet zijn.

Niet is voorgeschreven dat dit register in tweevoud wordt bijgehouden. De toelichting zegt echter:

"de verplichting om een register bij te houden rust op de beheerders van zowel gemeentelijke als bijzondere begraafplaatsen. Bij opheffing van een gemeentelijke begraafplaats blijft het register reeds op grond van de archiefwetgeving onder beheer van de gemeente; voor bijzondere begraafplaatsen geeft het derde lid de regel dat het register bij opheffing van de begraafplaats wordt overgebracht naar de gemeente, ongeacht of de eigenaar van de bijzondere begraafplaats de beschikking heeft over een eigen archief. Het

is niettemin aan te bevelen dat het kerkgenootschap of andere eigenaar van de opgeheven begraafplaats zelf ook een afschrift van het register bewaart of in een centraal kerkelijk archief deponeert".

Het register kan ook als een geautomatiseerd bestand worden bijgehouden. Een goed gedisciplineerd bestandsbeheer (regelmatige back-up en gescheiden en veilige opberging) is vanzelfsprekend nodig. Het is te allen tijde raadzaam

- o.a. met het oog op het ter inzage kunnen geven van het register - ook een b.v. eenmaal per jaar te vernieuwen schriftelijke uitdraai ter beschikking te hebben.

Artikel 5

De uren van openstelling moeten met het oog op de plaatselijke situatie en de mogelijkheden van de organisatie worden bepaald. In het model wordt ervan uitgegaan dat de begraafplaats **dagelijks (dus ook op zaterdag en zondag)** toegankelijk is. Dit is zowel in het belang van de nabestaanden als ten behoeve van een ruimer publiek gewenst. Dit stelt uiteraard eisen aan de organisatie, zoals een goede regeling van opening en sluiting, het toezicht, duidelijke aanwijzingen bij de ingang, het ter inzage geven van het grafregister, enz. Een mededelingenbord met ruime informatie bij de ingang van de begraafplaats is nodig. Ook voor het doen van andere mededelingen (verlenging grafrechten, ruiming van graven) is een dergelijk bord gewenst.

Artikel 6

Steenhouwers en hoveniers moeten zich er steeds van bewust zijn dat hun werkzaamheden storend kunnen zijn voor rouwende nabestaanden. De bevoegdheid van de beheerder om personen weg te sturen als zij zich niet aan zijn aanwijzingen en de overige verbodsbepalingen houden, bieden voldoende mogelijkheden om tegen ongewenste activiteiten te kunnen optreden.

Artikel 7

Met dit artikel wordt beoogd om plechtigheden ordelijk te doen verlopen. Door te eisen dat de mededeling vijf dagen vooraf moet plaats hebben, kan worden voorkomen dat de plechtigheid samenvalt met een begrafenis. Een begrafenis moet volgens de wet uiterlijk op de vijfde dag na overlijden geschieden.

Bijeenkomsten die het karakter van een plechtigheid te buiten gaan kunnen het karakter hebben van een openbare manifestatie. Hiervan moet vooraf kennisgeving worden gedaan aan de burgemeester volgens de Wet op openbare manifestaties (Stbl.1968,nr.157). Een zelfstandige bevoegdheid van het C.v.K. om een manifestatie op de kerkelijke begraafplaats te verbieden is in dit artikel opgenomen.

Artikel 8

De aard van de werkzaamheden bij het opgraven en ruimen van graven brengt met zich mee dat het bezwaarlijk is om toe te staan dat anderen hierbij aanwezig zijn. De praktijk heeft aangetoond dat er behoefte is aan een voorschrift om de toegang hierbij van derden te weren.

Artikel 9

In artikel 8 van de Wet op de lijkbezorging is geregeld het vastleggen van de identiteit van de overledene. Daarin is bepaald dat, voordat de kist of het andere omhulsel van het lijk wordt gesloten, het lijk wordt voorzien van een vuurvast identiteitssteentje waarop een registratienummer is aangebracht. Dit registratienummer wordt tevens vermeld op de kist of het omhulsel. Tot begraving wordt niet overgegaan dan nadat de houder van de begraafplaats de identiteit van het lijk heeft vastgesteld door vergelijking van het op de kist of het omhulsel vermelde registratienummer met dat, vermeld op een bijgevoegd document dat tevens de namen, overlijdens- en geboortedatum van de overledene bevat.

Het komt tegenwoordig weer meer voor dat nabestaanden zelf bepaalde handelingen bij de begrafenis willen verrichten, b.v. het openen en sluiten van het graf en het laten zakken van de kist. Hieraan kan worden tegemoetgekomen, mits de aanwijzingen en de hulp van het personeel van de begraafplaats worden aanvaard, ook om redenen van veiligheid, in het bijzonder bij het openen en sluiten van het graf. De werkzaamheden kunnen door de nabestaanden en het personeel van de begraafplaats samen worden verricht. De nabestaanden kunnen b.v. een begin maken. Vervolgens kan het personeel de handelingen verrichten waar ervaring voor nodig is of die van de nabestaanden te zware lichamelijke inspanning vragen.

Artikel 10

Het gebeurt regelmatig dat in eigen graven begravingen, bijzettingen of asbezorging plaatsvinden betrekkelijk kort voor het aflopen van de uitgiftetermijn. Daarom is vastgelegd dat in dergelijke gevallen begraving of bijzetting alleen kan plaats vinden onder gelijktijdige verlenging van de uitgiftetermijn.

Artikel 12

Graven kunnen worden onderscheiden in algemene graven en graven waarop een uitsluitend recht is gevestigd.

De wet geeft geen regeling voor algemene graven. Het wordt geheel aan de gemeente en aan de eigenaar van een bijzondere begraafplaats overgelaten, of en op welke wijze deze algemene graven worden uitgegeven.

De houder van een uitsluitend recht is geen eigenaar van het graf - de eigendom berust evenals bij algemene graven bij de eigenaar van de begraafplaats - maar heeft het recht gedurende een onbepaalde of bepaalde periode één of meer lijken in het graf te doen begraven of begraven te houden.

Indien het recht voor onbepaalde tijd is verleend, vervalt het recht alleen indien de rechthebbende er afstand van doet of, wanneer het onderhoud is verwaarloosd en de voorgeschreven procedure is gevolgd.

Geadviseerd wordt geen nieuwe rechten voor onbepaalde tijd meer te vestigen, maar de uitgifteduur te beperken tot 20 of 30 jaren.

Het recht dat verleend is voor bepaalde tijd wordt op verzoek verlengd, doch telkens voor niet langer dan 10 jaren.

Geadviseerd wordt de termijn van het begraven doen houden van lijken in algemene graven te stellen op 15 jaren. Dit impliceert dat ook niet eerder dan na 15 jaren ter ruiming kan worden overgegaan. Dit advies is gebaseerd op piëteitsoverwegingen, maar ook op de omstandigheid dat het nogal eens voorkomt dat het verteringsproces niet eerder is voltooid. Wil men toch een kortere termijn dan kan men terugvallen op de wettelijke minimum-graftermijn van 10 jaren.

Artikel 13

Het recht op een graf kan uitsluitend schriftelijk worden gevestigd. Er moet een akte van grafuitgifte worden opgemaakt. Het ligt voor de hand dat de rechtverkrijgende op het graf een exemplaar krijgt van de akte van grafuitgifte, hoewel de wet dit niet voorschrijft. De houder van de begraafplaats behoort te vermelden welk graf precies is uitgegeven, voor welke termijn en het tarief.

Bij aankoop van het graf gaat de termijn van 30 jaar direct in.

Artikel 14

Hierin wordt de procedure weergegeven die gevolgd moet worden om verlenging van de termijn te verkrijgen.

Artikel 15

Het uitsluitend recht op een graf kan op verzoek van de rechthebbende worden overgeschreven op een ander.

Het is gewenst de kring van nieuwe rechthebbenden te beperken, omdat schaarste aan eigen graven op de begraafplaats kan leiden tot het "opkopen" van graven door willekeurige derden.

Artikel 15 lid 2 geeft een scherpe termijn aan. Als binnen een jaar geen verzoek tot verlenging is gedaan, vervalt het recht aan het C.v.K. . Geadviseerd wordt om in de praktijk soepel om te gaan met deze vervaltermijn.

Artikel 19

De wet geeft geen expliciete bepalingen voor grafbedekkingen. Dit zal dus geregeld dienen te worden in de plaatselijke regeling.

De artikelen in dit model zijn opgesteld aan de hand van het model van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Met name de bepalingen omtrent de afmetingen van de grafmonumenten dient men plaatselijk vast te stellen.

Artikelen 22 en 23

Het aanzien van de begraafplaats vereist een goed onderhoud. Dit onderhoud is te onderscheiden in:

1. het algemene onderhoud van de begraafplaats: lanen, paden, afwateringen, maaien van het gras, snoeien van beplantingen, zorg voor gebouwen, toegangen enz.
2. het onderhoud van de graven:
 - a. het eenvoudige algemene onderhoud: het snoeien van blijvende grafbeplanting, het opnieuw stellen na verzakking en het schoonhouden van de grafbedekking;
 - b. het meer ingrijpende bijzondere onderhoud: steenhouwers (herstel- en vernieuwings) werkzaamheden, onderhoud aan hekwerken e.d., het kleuren en bijwerken van opschriften en het verzorgen van graftuintjes en niet-blijvende grafbeplanting.

Het onder 1 bedoelde algemene onderhoud geschiedt vanzelfsprekend door het C.v.K. . De kosten worden in de tarieven verdisconteerd.

De verplichting tot het onder 2.b vermelde bijzondere onderhoud wordt doorgaans bij de toestemming voor het oprichten en hebben van het grafmonument opgelegd aan de rechthebbende. Het gaat hier om het niet-periodieke onderhoud. Als sancties op het niet nakomen van deze verplichting gelden:

- a. de bevoegdheid van het C.v.K. zonder voorafgaande kennisgeving te verwijderen:
 1. verwelkte of ernstig beschadigde bloemen, kransen, takken e.d.
 2. al hetgeen zonder toestemming aanwezig is;
- b. de bevoegdheid van het C.v.K. na voorafgaande kennisgeving en het in acht nemen van een redelijke termijn tot het verwijderen van de grafbedekking bij nalatigheid in het behoorlijk onderhouden en herstellen daarvan.

Het onder 2.a bedoelde eenvoudige en periodieke onderhoud bepaalt in hoge mate mede het aanzien van de begraafplaats. De ervaring leert dat het opleggen van dit onderhoud aan de rechthebbende in de praktijk in vele gevallen - zeker na verloop van een aantal jaren - niet goed werkt. Verwaarlozing is het gevolg. Het hiervoor kiezen van de sanctie van verwijderen van de grafbedekking is vaak te zwaar en werkt ook niet positief op het aanzien van de begraafplaats.

Daarom wordt in veel (burgerlijke en kerkelijke) gemeenten gekozen voor het uitvoeren van dit onderhoud door de beheerder van de begraafplaats, uiteraard met doorberekening van de kosten aan de rechthebbende. In navolging van de oude kerkelijke modellen (zowel van de Vereniging van Kerkvoogdijen als van het Kantoor der Kerkelijke Goederen) bevelen wij ook in het nu ontworpen model dit beleid opnieuw aan, aan onze kerkvoogdijen. Het algemeen aanzien en het ruimere gebruik van de begraafplaatsen o.a. als element in de groenstructuur van stad of dorp en de - op termijn - falende eigen verantwoordelijkheid van nabestaanden maken het inslaan van deze weg noodzakelijk. Het kan zelfs aanbeveling verdienen het bijwerken van grafinscripties (het ophalen van kleur b.v.) daarin mede op te nemen.

Het financieel aspect vereist een goede regeling. De kosten van dit onderhoud bedragen thans (1992) circa ? 40,- per grafbedekking (liggende stenen) per jaar. Dit kan in de tarievenlijst worden opgenomen en bij de toestemming voor het oprichten van de steen als voorwaarde worden opgelegd. In verband met de voortschrijdende inflatie zal dit tarief jaarlijks moeten worden aangepast aan de gestegen kosten. De toestemming zal daarom zodanig moeten luiden dat jaarlijks een aangepast (hoger) bedrag in rekening kan worden gebracht.

De praktische problemen bij het innen van deze jaarlijkse bedragen zijn:

1. de kosten aan de inning verbonden (factureren, boeken, invorderen enz.);
2. de problemen die na verloop van jaren ontstaan (b.v. zodra beide echtgenoten zijn overleden) om van nabestaanden (kinderen, broers of zusters) het bedrag voor de onderhoudskosten binnen te krijgen.

Daarom bevelen wij aan de afkoop van deze onderhoudskosten voor oude gevallen nadrukkelijk als mogelijkheid in de tarievenlijst op te nemen en voor nieuwe gevallen zelfs afkoop verplicht te stellen door voor het verkrijgen van de toestemming voor het aanbrengen van een grafbedekking een recht te heffen, waarin is begrepen het onderhoud vanwege kerkrentmeesters gedurende de eerste termijn van uitgifte. De ontvangen afkoopsommen zal men dan natuurlijk in een onderhoudsfonds moeten storten, waarop jaarlijks rente wordt bijgeschreven en waaruit vervolgens het jaarlijks onderhoud wordt betaald. Op deze manier heeft men zich redelijk tegen de voortschrijdende inflatie ingedekt (b.v. bij een continue inflatie van 3? % per jaar gedurende 30 jaren en een constante rente van 6 % komt men goed uit) en kan het onderhoud op een verantwoorde wijze plaats vinden, waardoor het aanzien van de begraafplaats wordt bevorderd.

Het is moeilijk greep te krijgen op oude gevallen en het vraagt ook (lange) tijd. Om verwaarloosde grafbedekkingen, waar de onderhoudsplicht op de rechthebbende rust, in een betere onderhoudstoestand te krijgen zal men de volgende instrumenten hanteren:

College van kerkrentmeesters van de Protestantse Gemeente Heerjansdam-Kijffhoek

1. aanschrijving en overleg;
2. overname van de onderhoudsplicht door het C.v.K. onder regeling van de kosten op basis van een akkoord tussen partijen;
3. betere op moderne leest geschoeide regeling van deze zaak ter gelegenheid van verlenging van rechten (als dat aan de orde komt);
4. de sanctie van verwijdering in bijzondere gevallen.

Als de onderhoudsplicht (b.v. krachtens regelingen in vroegere beheersreglementen) op kerkrentmeesters rust, maar waarbij het recht in de tijd beperkt is, kan de kerkvoogdij op het moment van verlenging van rechten de zaak opnieuw regelen. Dit moment, maar ook andere momenten (b.v. overschrijving van rechten of als rechthebbenden nieuwe gunsten vragen) zal men moeten aangrijpen om een financieel gunstiger regime te bedingen.

Het onderhouden van grafbedekkingen, waarbij de plicht (b.v. krachtens z.g. eeuwig durende rechten) op het C.v.K. rust en er geen kostenverhaal (meer) mogelijk is, zal voor rekening van het C.v.K. moeten plaats vinden. Ook hier zal overleg met rechthebbenden nuttig kunnen zijn en misschien tot een (gedeeltelijke) oplossing kunnen leiden. Als na grondige nasporing geen rechthebbenden meer te vinden zijn kan men in extreme gevallen ook veilig tot verwijdering van een in slechte staat verkerende grafbedekking overgaan.

Artikel 24

Plaatselijk gebruik kan zijn dat niet tot ruiming wordt overgegaan maar dat op een dieper niveau wordt bijgezet. Hierna is het graf eveneens beschikbaar gekomen voor hergebruik. Ten aanzien van deze bijzetting zijn eveneens de leden 1 t/m 5 van toepassing hetgeen impliceert dat bijzetting een vorm van herbegraving is.

Artikel 25

Het is nogal eens voorgekomen dat graven die van bijzondere waarde zijn, door de werkers op de begraafplaats ondoordacht zijn geruimd. De graven kunnen van betekenis zijn: hetzij door de overledene die er begraven ligt dan wel alleen door het gedenkteken. De overledene kan voor de plaatselijke gemeenschap of zelfs ruimer van betekenis zijn geweest zodat wellicht de naam nog bij de volgende generatie bekend is. Het gedenkteken kan opvallen door zijn vormgeving en door het materiaal. Een voorbeeld is het gietijzer gesmeed door een ijzergieterij, vaak subtiel voorzien van symbolen van de dood. Het ijzer herinnert aan een reeds lang verdwenen nijverheid en is alleen al daardoor van waarde. Er dient te worden gezorgd dat graven van bekende overledenen niet ondoordacht worden geruimd en dat soms vrij zeldzame voorwerpen op een terrein dat zozeer aan het verleden herinnert, behouden blijven. Bij twijfel over de betekenis van het gedenkteken, is het gewenst om een deskundige te raadplegen. (B.v. Stichting De Terebinth, postbus 222, 3970 AE Driebergen). De lijst is een inventarisatie van gedenkwaardige graven. Door de beslissing over het ruimen van graven en het verwijderen van grafbedekkingen die op de lijst staan te leggen bij het C.v.K. en de kerkenraad wordt een ruimere afweging bereikt.